

Ünnepi ülés a magyar Talajtani Társaság megalakulásának 25. évfordulója alkalmából

Budapest, 1982. december 13.

25 esztendővel ezelőtt alakult meg a Magyar Agrártudományi Egyesület Talajtani Társasága. Ebből az alkalomból gyűltek össze Budapesten, a MTESZ épületében a hazai talajtani és agrokémiai szakemberek, hogy ünnepélyes keretek között emlékezzenek meg az eltelt 25 év munkájáról. A Társaság 25 éves történetéről és a megalakulás előtti időszakról FEKETE ZOLTÁN, a Talajtani Társaság tiszteletbeli elnöke tartott előadást.

A Talajtani Társaság megalakulása (1957) előtt is történtek már próbálkozások a talajtani szakemberek szervezetbe tömörítésére. Időről-időre a Magyarhoni Földtani Társulat, a Gazdatisztek Egyesülete, a Természettudományi Társulat, a Földtani Intézet adott otthont a talajkutatók előadásainak és vitáinak. Ezek az alkalmi összejövetelek vezettek közvetlenül a felszabadulás előtt a Magyar Talajtani Társaság megalakításának a gondolatához. A tényleges megvalósulásra azonban egy ideig még várni kellett. A felszabadulás után jó ideig szünetelt a szakmai társasági élet, mígnem 1951-ben létrejött a Micsurin Agrártudományi Egyesület. Az Egyesület célját az alapszabály a következőképpen fogalmazta meg:

„Az Egyesület célkitűzése a hazai és a külföldi kutatási eredmények elterjesztésének előmozdítása, az elmélet és a gyakorlat kapcsolatának erősítése. Feladata, hogy a tudomány és a gyakorlat kiváló eredményeit népszerűsítse, széles körben terjessze, hogy tagjainak szakmai továbbképzését minden rendelkezésre álló eszközzel előmozdítsa.” Az Egyesület szakosztályai közül elsőként az Agrokémiai Szakosztály alakult meg, mely

1952-ben a Talajtani és Agrokémiai Szakosztály nevet vette fel. Az alakuló gyűlés résztvevői a szakosztály feladatait így összegezték: „Feladatunk társadalmi úton támogatni a talajterképezés és a trágyázás ügyét a mezőgazdaság fejlesztése érdekében, továbbá társadalmi úton segítséget adni a talaj hasznosítására és a trágyázásra vonatkozó párt- és kormányhatározatok végrehajtásához.”

Az első évek tevékenységére KREYBIG LAJOS elnök szervező és irányító munkája nyomta rá a bélyegét. Fő célkitűzése mindenkor az volt, hogy az agrokémiai és talajtani kutatók eredményeiből semmi se vesszen el a gyakorlat számára. Ezidőtájt kezdődött a vándorgyűlések szervezése is, bár ekkor ezeket még megyei talajerő-gazdálkodási ankétoknak nevezték.

1957 elején — a korábbi évek hiábavaló próbálkozásai után — a Magyar Agrártudományi Egyesület szakosztályai közül a Talajtani és Agrokémiai Szakosztály elsőként vette fel a társaság elnevezést, és jött létre hivatalosan is a Talajtani Társaság. A kezdeti időkre jellemző néhányszor tízfős létszám azóta megsokszorozódott, jelenleg több mint 800 tag tevékenykedik 6 központi szakosztályban és 12 önálló megyei csoportban.

A Talajtani Társaság eddigi történetében mindig meghatározó szerepet játszottak a Társaság elnökei, ezért érdemes — megemléksük időszakát is feltüntetve — megemlíteni őket: a jogelőd, a Talajtani és Agrokémiai Szakosztály élén KREYBIG LAJOS (1951—1955) és BALLENEGGER RÓBERT (1955—1957) állt. A megalakult Talajtani Társaság elnökei: BALLENEGGER RÓBERT (1957—1958), DI GLÉRIA

JÁNOS (1958—1967), majd 1967-től SZABOLCS ISTVÁN.

Az elmúlt 25 év során a társasági munka zöme szakmai előadások és viták formájában a központi szakosztályokban folyt, de emellett fokozatosan megélenkült a vidéki talajtani csoportok működése is. A Társaság legfontosabb megmozdulásai az előbb évente, majd 2—3 évenként megrendezésre kerülő vándorgyűlések, és a 2 éves gyakorisággal megtartott talajbiológiai tudományos ülések voltak. A vándorgyűlések rendezését a 60-as évek elején a különböző témákban szervezett ankétok előzték meg. Ankétot tartottak a mezőgazdaság kemizálásáról, a mikroelemekről, az észak-magyarországi talajokról, a szerves és műtrágyázás kérdéseiről, a szódás szikesekről, a savanyú talajok javításáról, stb., mignem 1967-ben sor került az első vándorgyűlés megszervezésére. A vándorgyűlések témája majd minden esetben a termőföld védelmével, termékenységeinek fokozásával ill. megőrzésével volt kapcsolatos. A vándorgyűléseken közösen megfogalmazott ajánlások hatékonyan segítették az ország, vagy egy-egy tájegység problémáinak a megoldását. Az eddigi vándorgyűlések a következők voltak:

A szikes talajok hasznosításának és javításának korszerű módszerei (Szeged, 1965)

A genetikai üzemi talajterképezés (Debrecen, 1966)

Hegy- és dombvidéki talajok termékenységeinek fokozása (Pécs, 1967)

A műtrágyák jelentősége és felhasználása (Eger, 1968)

A tiszai öntözőrendszerek és az Alföld talajainak termékenysége (Szolnok, 1969)

A homoktalajok hasznosításának korszerű módszerei (Kecskemét, 1971)

A nyugat-magyarországi erdőtalajok meliorációja (Szombathely, 1972)

Az öntözés és a talaj kapcsolata (Szolnok, 1975)

Talajvédelem-környezetvédelem (Szekszárd, 1977)

A talajmelioráció időszerei kérdései (Kaposvár, 1980)

A Talajtani Társaság 1975-ben, a MAE társaságai közül elsőként, megrendezte a fiatal

talajtanos és agrokémikus szakemberek tudományos fórumát, lehetőséget teremtve a pályakezdőknek arra, hogy a szakma legkiválóbb művelői előtt mutassák be elért eredményeiket.

Az elmúlt időszakban jelentős tudománytörténeti munkát is végzett a Társaság azzal, hogy részt vett kiemelkedő tudósaink — SIGMOND ELEK, KREYBIG LAJOS, HERKE SÁNDOR, BALLENEGGER RÓBERT — születésének centenáriuma alkalmából rendezett ünnepségek megszervezésében. Ezeket az ünnepélyes alkalmakat használta fel a Társaság arra, hogy értékelje, és a széles szakmai közönséggel megismertesse e tudósok életét és munkásságát.

Az ország nagyságához és népességéhez mérten jelentős szerepet játszanak talajtani és agrokémiai szakembereink a nemzetközi tudományos életben. A Talajtani Társaság feladata többek között e nemzetközi kapcsolatok ápolása és fejlesztése. A Nemzetközi Talajtani Társaságnak jelenleg 67 magyar tagja van. A taglétszámhoz viszonyítva a talajtani kongresszusokon kiemelkedően magas a magyar szakemberek részvételi aránya. A Nemzetközi Talajtani Társaságnak jelenleg magyar főtítkárhelyettese van SZABOLCS ISTVÁN személyében, és magyar tudós — VÁRALLYAY GYÖRGY — az elnöke a Társaság Talajtechnológiai Szakosztályának, továbbá LATKOVICS GYÖRGYNÉ a Nemzetközi Műtrágya Központ főtítkárhelyettese. E fontos tisztségek az említett tudósok személyes érdemei mellett a magyar talajtanos és agrokémikus szakemberek szakértelmének nemzetközi megbecsülését is jelzik.

A talajtan és agrokémia területén dolgozók hazai elismerését mutatja az a számtalan kitüntetés, amelyet a Társaság és a MAE kezdeményezett. Ezek teljes felsorolása helyett álljanak itt most időrendben azoknak a személyeknek a nevei, akik az alapítás — 1973 — óta elnyerték a Talajtani Társaság kitüntetését, a „Treitz Péter Emlékérmét”: STEFANOVITS PÁL, KERTÉSZ LAJOS, SZÜCS LÁSZLÓ, BAKONDINÉ ZÁMORY ÉVA, PECZNIK JÁNOS, FEKETE ZOLTÁN, SZABOLCS ISTVÁN, JASSÓ FERENC, valamint 1982-ben BACSÓ ALBERT és SZEGI JÓZSEF.

FEKETE ZOLTÁN 25 év történetét feldolgozó, személyes élményekkel átszőtt előadása után a Talajtani Társaság 6 központi szakosztályának elnökei illetve titkárai tartottak beszámolót.

VÁRALLYAY GYÖRGY elnök a Talajfizikai Szakosztály munkájáról számolt be. Az eddigi tevékenységet elemezve elmondta, hogy rendszerint a szakosztály adott helyet az új módszerekről szóló vitáknak, és kezdeményezte ezáltal a módszerek bevezetését a gyakorlatba. A szakosztály fő tevékenységi formái ezért a talajvizsgálatok és vizsgálati eredmények értelmezésére összehívott vitaülések voltak. A szakosztály munkájának másik fő területe a nemzetközi kongresszusokon elhangzott előadások ismertetése és értékelése volt.

A viták az elmúlt negyedszázad alatt leggyakrabban a következő szakmai kérdések körül zajlottak:

1. Művelésfizikai paraméterek.
2. A talaj nedvességállapota, víz- és oldatmozgás a talajban.
3. A talajvédelem fizikai kérdései.
4. A víz, mint ökológiai tényező — öntözés.
5. A talajfizikai és talajvíz-gazdálkodási paraméterek térképi ábrázolása.

E szakmai kérdések megvitatása során a hazai szakemberek mellett gyakran tartottak előadást világhírű tudósok is.

A Talajfizikai Szakosztály arra törekedett, hogy kidomborodjon e tudományterület és más elméleti ill. gyakorlati területek közötti szoros kapcsolat. Ez a törekvés más szakosztályokkal közösen tartott rendezvények során valósult meg.

A Talajkémiai Szakosztály munkájáról HARGITAI LÁSZLÓ elnök számolt be. Kifejtette, hogy a talajkémia területén a magyar tudománynak nagy hagyományai vannak. A talajkémiai ismeretek szorosan kapcsolódnak a talajtan más területeihez, az agrokémia elméleti és gyakorlati kérdéseivel is összefüggnek, és nélkülük nem lehet korszerű talaj-környezetvédelemről sem beszélni.

A Talajkémiai Szakosztály munkájában meghatározó szerep jutott a szakosztályi üléseknek, ahol egy-egy szűkebb terület szakértői kötetlenül vitathatták meg a fel-

merült problémákat. A szakosztályi ülések hagyományos formáin kívül az utóbbi években egyre nagyobb jelentőségre tettek szert a több témakört érintő ankétok. Ezek közül különösen kiemelkedett a Hajdú-Bihar megyei szakosztállyal közösen szervezett, a makrotápelemek talajbeli mozgásával és felvehetőségével foglalkozó, valamint a Győr-Sopron megyei talajtani szakosztállyal közösen szervezett, a mikroelemek talajbeli mozgásával és felvehetőségével foglalkozó ankét.

Több ankét megszervezésére került sor a Magyarhoni Földtani Társulattal közösen a hazai talajhasznosítás, a talajjavítás és a tűzeghasznosítás témakörökben. Említésre méltóak azok a rendezvények is, amelyeket egy-egy vidéki csoport szervezett a szakosztállyal együtt. Például évek óta jó kapcsolata van a Talajkémiai Szakosztálynak a soproni helyi csoporttal. Ennek eredményeként a szakosztály munkája szorosan kapcsolódik az ottani tevékenységhez, a termelő és irányító szakemberek problémáihoz.

A Talajbiológiai Szakosztály munkájáról SZEGI JÓZSEF elnök számolt be. Hozzászólásában felvázolta azokat az előzményeket, amelyekre a magyar talajbiológiai kutatások épülnek. Megállapította, hogy két fő bázis — a hazai tradíciók, melyek a német talajbiológiai iskolára és a német közvetítéssel megismert orosz ill. francia irányzatokra alapultak, és amelyeknek a legkiválóbb képviselője FEHÉR DÁNIEL volt, valamint a felszabadulás után hazánkba eljutott szovjet talajbiológiai kutatási irányzatok — ötvöződése alakította ki a jelenleg hazánkban folyó talajbiológiai kutatásokat. A talajbiológia már eddig is sok olyan kérdés megoldását tette lehetővé, amelyek szoros kapcsolatban vannak a mezőgazdasági termeléssel. Az ország előtt álló feladatok e tekintetben is nagyok, hiszen mind a környezetvédelem, mind a talajtermékenység energiatakarékos fokozása számos olyan problémát vet fel, amelynek a megoldása csak a talajbiológiai folyamatok megismerése és azok befolyásolása útján lehetséges. Ugyanakkor sem a talajbiológia, sem maguk a talajban élő szervezetek nem tekinthetők csodaszereknek. Éppen ezért a tudományterület művelői-

nek kötelességük határozottan fellépni amikor pl. különböző kétes hatású ún. „biopreparátumok” kereskedelmi forgalmazását talajbiológiai elméletekkel kísérlék meg reklámozni.

A Talajbiológiai Szakosztály mind hazai, mind nemzetközi szintű rendezvényein a gyakorlatban felmerült kérdések megvitatására összpontosította a figyelmet, és a jövőben is ezen az úton kíván haladni.

A Trágyázási Szakosztály tevékenységéről PECZNIK JÁNOS elnök számolt be. Először felelevenítette a Talajtani Társaság jogelődjének, az Agrokémiai Szakosztálynak a munkáját. Már az 1950-es években sor került számos olyan agrokémiai-trágyázási kérdés megvitatására, amely napjainkig sem veszített jelentőségéből. Beszámolók hangzottak el a növények levélen keresztüli trágyázásáról, a nyersfoszfátos istállótrágya-kezelésről, és gyakran napirendre került a módszertani kutatások eredményeinek megvitatása is. Több alkalommal tárgyalta a Szakosztály az agrokémia és a talajtan oktatásának, valamint a szakemberek továbbképzésének a kérdéseit is.

A Talajtani Társaság megalakulása után a Trágyázási Szakosztály gyakran foglalkozott az izotópok talajtani és agrokémiai kutatásokban való alkalmazásával. A Talajtani Társaság több rendezvényét más intézményekkel közösen tartotta egy-egy agrokémiai probléma megvitatására. Így 1962-ben a Magyar Tudományos Akadémiával közösen rendezte a mezőgazdasági kemizálási ankétot, 1963-ban pedig a MTA Talajtani és Agrokémiai Kutató Intézetével együtt szervezte „A szerves és műtrágyák korszerű alkalmazása a szocialista nagyüzemekben” c. ankétot. 1965-ben „Az új műtrágyák gyártásának és alkalmazásának a lehetőségei” témában ankétot, 1968-ban „A műtrágyák jelentősége és felhasználása” témában vándorgyűlést tartottak. Ezeken az oktatásban, a kutatásban valamint a mezőgazdasági termelésben dolgozó szakembereken kívül az ipar illetékes képviselői is részt vettek. A rendezvények így módon jelentősen hozzájárultak a műtrágyázásnak az elmúlt két évtizedben tapasztalt növekedéséhez, valamint az

istállótrágya felhasználásának reális értékeléséhez.

A Talajterképezési Szakosztály munkáját ZILAHY PÉTER titkár ismertette. Elmondta, hogy a szakosztály nemcsak a talajterképezéssel foglalkozott, hanem számos ahhoz szorosan kapcsolódó témával is. Ezen a fórumon vitatták meg a hazai szisztematikus talajrendszertan problémáit, valamint több talajgenetikai kérdést. A szakosztály már fennállásának kezdetén foglalkozott a talajdinamikai folyamatokkal, ezen belül a szikes talajok, a csernozjom talajok és a barna erdőtalajok genetikájával. Az egyik legnagyobb és legtöbb vitát kiváltó, de egyben legeredményesebb tevékenység a genetikai üzemi talajterképezés módszertanának elkészítése, elterjesztése, ill. az elkészült térképek ismertetése és üzemi bemutatók szervezése volt. A szakosztály vitatta meg az 1970-es évek elején a talajbonitációs munkákkal kapcsolatos kísérleti eredményeket. Több alkalommal számoltak be a szakosztályi üléseken az eróziós térképezés eredményeiről és jövőbeli feladatairól. Folyamatosan bemutatták az elkészült talajterképeket, így pl. az 1:100 000 méretarányú genetikai talajterképet, ill. 1:500 000 méretarányú tematikus térképeket. Az utóbbi évek egyik legnagyobb térképezési programja a Magyar Tudományos Akadémia által kezdeményezett felmérés volt az ország agroökológiai potenciáljának megállapítására. E program keretében készült el az eddigi talajterképek szintetizálásával az ország termőhelyi adottságait meghatározó talajtani tényezők 1:100 000 méretarányú térképe, amely több ízben is szerepelt szakosztályi vitaülésen.

Az utóbbi 4–5 évben rendszeressé vált különböző természeti tájak bemutatása, az ottani talajtani, geológiai, hidrológiai viszonyok ismertetése. Foglalkozott a szakosztály a Duna–Tisza köze, a Dunántúl, az Északi-Középhegység és a Hortobágy talajaival. A szakosztály több alkalommal a szomszédos országok társadalmi szerveivel együttműködve szervezett közös rendezvényt.

A Talajtechnológiai Szakosztály munkájáról ÁBRAHÁM LAJOS elnök számolt be. Elmondta, hogy legfontosabb természeti

kincsünk, a termőtalaj, sajnos legtöbbször nem olyan termékeny, amint azt sokan gondolják. Jelentős területek szorulnak meliorációra. Magyarországon nagy hagyománya van a szikes talajok javításának, hiszen TESSEDIK SÁMUEL tevékenysége óta folynak ilyen munkálatok hazánkban. Nagy előrelépést jelentett a talajgenetikai ismeretek felhasználása, így vált ugyanis lehetővé, hogy a leginkább javításra szoruló genetikai talajszinteket kezeljük.

A Talajtechnológiai Szakosztály különleges helyet foglal el a Társaság többi szakosztályai között. Tevékenysége során kerülnek gyakorlati alkalmazásra azok a tudományos eredmények, amelyeket a többi tudományterületen elértek. Ezért ez a szakosztály adott helyet a talajművelés, a talajmelioráció a rekultiváció, a talajjavítás, a trágyázás technológiai vonatkozású kérdései megvitatásának, ill. az eredmények bemutatásának. E szoros kapcsolatok miatt szervezte a szakosztály általában más szakosztályokkal ill. vidéki csoportokkal együttműködve a rendezvényeit. A Társaság vándorgyűlésein a legtöbbször szintén a technológiákban már közvetlenül alkalmazható ismeretek tárultak a szakmai nagyközönség elé.

A korreferátumok után SZABOLCS ISTVÁN elnök szavaival zárult a visszaemlékezések sora. Kifejtette, hogy 25 év után már értékelhető a Társaság szerepe a magyar társadalom életében. A Talajtani Társaság több vonatkozásban is a híd szerepét töltötte be, egyrészt a talajtani szakemberek különböző generációi, valamint a kutatásban, az oktatásban és a termelésben dolgozó talajtanos szakemberek, másrészt a Magyar Agrártudományi Egyesület különböző társaságai és a MTESZ más

egyesületei között, és híd volt a nemzetközi szakmai kapcsolatok kiépítésében is.

Ezt követően SZÜCS KÁLMÁN, a MAE alelnöke üdvözölte a Társaságot az évforduló alkalmával. Elmondta, hogy a Talajtani Társaság elsősorban azzal járult hozzá a magyar mezőgazdaság fejlesztéséhez, hogy felgyorsította a tudományos eredmények alkalmazásának ütemét a mezőgazdasági termelésben. Hangsúlyozta, hogy a Talajtani Társaságnak a talajmelioráció, a korszerű műtrágyázás és egyéb területeken elért eredményei is hozzájárultak azokhoz a sikerekhez, amelyeket a magyar mezőgazdaság az elmúlt években elért.

Köszöntő, elismerő szavai után SZÜCS KÁLMÁN kitüntetésekkel adott át: „A mezőgazdaság fejlesztéséért” kitüntetésben részesült SZABOLCS ISTVÁN, a Talajtani Társaság elnöke és KULCSÁR MENYHÉRTNÉ, a MÉM Növényvédelmi és Agrokémiai Központjának főlőadója. „Treitz Péter Emlékérmét” kapott BACSÓ ALBERT, a Gödöllői Agrártudományi Egyetem docense és SZEGI JÓZSEF, a Magyar Tudományos Akadémia Talajtani és Agrokémiai Kutató Intézetének osztályvezetője. A MAE Aranykoszorús Jelvényét a következő szakemberek kapták: ÁBRAHÁM LAJOS, DARAB KATALIN, DEBRECZENI BÉLA, DVORACEK MIKLÓS, GULYÁS FERENC, GYÓRI DÁNIEL, HALÁSZ KÁROLY, JASSÓ FERENC, KLIMESZMIK ANDOR, LATKOVICS GYÖRGYNÉ, MÁTÉ FERENC, MÉLYVÖLGYI JÓZSEF, PARÁSZKA LÁSZLÓ és TÓTH BENEDEK.

FÜLEKY GYÖRGY

MTA Talajtani és Agrokémiai
Kutató Intézete, Budapest

Érkezett: 1983. február 1.